

Sygn. akt II CSK 98/17

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Jan Górski (sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

w sprawie z wniosku M.P.
przy uczestnictwie A.P.
o podział majątku wspólnego stron,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 7 lipca 2016 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie w pkt I (pierwszym)
i w punkcie II (drugim) w części oddalającej apelację
wnioskodawczyni i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 13 sierpnia 2015 roku Sąd Rejonowy w G.:

I. ustalił, że w skład w majątku wspólnego wnioskodawczyni M.P. i uczestnika A.P. objętego wspólnością ustawową małżeńską wchodzi składniki majątkowe o łącznej wartości 722 141,07 zł tj.:

- A) a) Prawo własności nieruchomości - działki nr 750/1 zabudowanej budynkiem mieszkalnym - położonej w G., przy ul. U. 8, o powierzchni 0,0590 ha, dla której Sąd Rejonowy w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr [...] o wartości 119 799,93 zł ;
- b) Udziały w ilości 6520 w spółce M. Investment Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w G. o wartości 444 737,11 zł;
- c) Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w PKO BANK POLSKI S.A. z siedzibą w Warszawie w wysokości 76,58 zł;
- d) Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w PKO BANK POLSKI S.A. z siedzibą w Warszawie w wysokości 8,68 zł;
- e) Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w PKO BANK POLSKI S.A. z siedzibą w Warszawie w wysokości 10,14 EURO stanowiące równowartość kwoty 39,64 zł;
- f) Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Deutsche Bank PBC S.A. z siedzibą w Warszawie w wysokości 731,40 zł;
- g) Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Deutsche Bank PBC S.A. z siedzibą w Warszawie w wysokości 38,63 zł
- h) Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku BPH S.A. z siedzibą w Gdańsku w wysokości 28,10 zł;
- B) ruchomości wymienione w punkcie od 1- 52, kwota 108 000 zł stanowiąca równowartość samochodu osobowego marki Citroen C5 rok produkcji 2009 (pkt. 53), równowartość niemających większej wartości ruchomości (pkt 54-67).

II. ustalił, iż wnioskodawczyni M.P. poczyniła nakład z majątku osobistego na majątek wspólny stron w kwocie 10 000;

III. ustalił, iż uczestnik postępowania A.P. spłacił wspólne zobowiązania stron w wysokości 500 510,46 zł oraz poczynił nakłady na utrzymanie majątku wspólnego stron w wysokości 125 441,08 zł .

IV. dokonał podziału majątku wspólnego stron w ten sposób, że:

- a) wnioskodawczyni M.P. przyznał składnik majątkowy opisany w punkcie IB ppkt 1, tj. pianino o wartości 1 576 zł;
- b) uczestnikowi A.P. przyznał składniki majątkowe opisane w punkcie IA ppkt a)-h), punkcie IB ppkt 2-67 o łącznej wartości 720 565,07 zł.

V. zasądził od uczestnika A.P. na rzecz wnioskodawczyni M.P. tytułem spłaty jej udziału w majątku wspólnym kwotę 51 318,76 zł płatną w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się postanowienia wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności;

VI. nakazał wnioskodawczyni M.P. wydać uczestnikowi A.P. składniki majątkowe opisane w punkcie IA ppkt a) oraz w punkcie IB ppkt 2-5, 21-45 postanowienia w terminie jednego miesiąca od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

Ustalił, że w dniu 25 września 1999 r. M.P. i A.P. zawarli związek małżeński. Był to drugi związek małżeński M.P.. Z pierwszego małżeństwa posiadała dwoje dzieci. Strony nie mają wspólnych dzieci. W dniu 15 czerwca 2010 r. strony zawarły umowę majątkową małżeńską ustanawiającą rozdzielną własność majątkową. W dniu 27 czerwca 2011 r. Sąd Okręgowy w G. rozwiązał przez rozwód małżeństwo stron. Sąd rozwodowy, w wyniku rozmów ugodowych podjętych przez strony w toku postępowania o rozwód, zasądził od A.P. na rzecz M.P. alimenty w kwocie 2 000 zł miesięcznie. Jednocześnie uczestnik postępowania podczas sprawy rozwodowej zobowiązał się do płacenia na rzecz dwójki dzieci wnioskodawczyni kwoty po 1000 zł miesięcznie.

W dniu 29 października 1999 r. L. P. - ojciec uczestnika darował stronom do majątku wspólnego działkę nr 750/1, o powierzchni 590 m², położoną w G. przy ul.

U. 8, na której strony wybudowały dom jednorodzinny o łącznej powierzchni użytkowej 225,90 m². Wartość tej nieruchomości na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej stron wynosiła 932 500 zł.

Po dniu 1 czerwca 2010 r. uczestnik zapłacił z majątku osobistego, łącznie tytułem podatku od nieruchomości oraz tytułem jej ubezpieczenia kwotę 3 688,40 zł.

W trakcie trwania wspólności ustawowej w dniu 21 września 2006 r. małżonkowie założyli spółkę M.Investment sp. z o.o. z siedzibą w G. przy ul. G. 8. Wspólnikami spółki byli M.P. oraz A.P. (6 520 udziałów na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej). Kapitał założycielski wyniósł 50 000 zł. W 2007 r. nastąpiło zwiększenie kapitału podstawowego spółki do kwoty 82 000 zł. Następnie w 2008 r. nastąpiło kolejne zwiększenie kapitału podstawowego spółki do kwoty 326 000 zł, tj. o kwotę 244 000 zł. Przyczyną zwiększenia kapitału spółki było wniesienie aportem do spółki prawa własności działki nr 870/16, o powierzchni 0,3376 ha, położonej w G. przy ul. C., którą uprzednio strony nabyły od Urzędu Miasta G.. Zapłata ceny kupna została rozłożona na raty. Spłaty dokonywane były przez strony z zaciągniętego kredytu w Banku Nordea i bieżących kredytów, ze środków których został spłacony także kredyt w Banku Nordea.

Strony zapłaciły za koncepcję projektu budynku przy ul. C. w G. około 30 000 zł, zaś za wyburzenie zbiorników, znajdujących się na tej działce, około 20 000 zł. Prezesem tej spółki została wnioskodawczyni, a prokurentem -uczestnik. Wnioskodawczyni w 2010 r. odwołała uczestnika z funkcji prokurenta. Według stanu na dzień 15 czerwca 2010 r. a cen rynkowych aktualnych, łączna wartość spółki M. Investment, wynosi 444 737,11 zł. Po dniu 15 czerwca 2010 r. A.P. dokonał dopłat do kapitału tej spółki w łącznej kwocie 125 441,08zł. Spółka ta, jako właściciel nieruchomości przy ul. C. w G. zobowiązana była do zapłaty podatku od nieruchomości. Spółka nie opłacała tego podatku; na wniosek Urzędu Miasta, ustanowiono na niej hipotekę i wszczęto przeciwko spółce stron egzekucję. Zobowiązania te spłacił uczestnik postępowania, w tym po dniu 15 czerwca 2010 r. zapłacił kwotę 11 289,20 zł.

W trakcie trwania związku małżeńskiego uczestnik w 2007 r. założył W. sp. z o.o. z siedzibą w G. wraz z dwoma innymi osobami. Uczestnik wniósł do spółki

wkład gotówkowy. Celem spółki było przejęcie innej spółki, cel jednak nie został osiągnięty. W styczniu 2008 r. spółka została przekształcona w spółkę komandytową - spółkę W. Poland sp. z o.o. spółka komandytowa. Komplementariuszem w tej spółce została spółka W. sp. z o.o. Ta ostatnia spółka nie posiadała żadnego majątku. A.P. w dniu 25 maja 2008 r., ze skutkiem na koniec roku 2008 r., wypowiedział umowę tej spółki. W dniu 29 maja 2009 r. uczestnik zbył wszystkie udziały przysługujące mu w tej spółce za łączną kwotę 200 zł. Uczestnik nie otrzymał wypłaty udziału kapitałowego.

W dniu 29 kwietnia 2009 r. strony zakupiły samochód osobowy marki Citroën C5 za kwotę 143 442,62 zł netto (175 000 zł brutto). W dniu 1 sierpnia 2012 r. uczestnik dokonał sprzedaży tego samochodu za kwotę 44 715,45 netto (55.000 zł brutto). Na dzień ustania wspólności ustawowej małżeńskiej wartość samochodu osobowego marki Citroën C5 wynosiła 108 000 zł.

Na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej strony posiadały środki pieniężne rachunkach bankowych: w PKO BANK POLSKI S.A. w kwotach 76,58 zł, 8,68 zł i 10,14 Euro, stanowiące równowartość kwoty 39,64 zł; w Deutsche Bank PBC S.A. z siedzibą w Warszawie w wysokości 731,40 zł i 38,63 zł; w Banku BPH S.A. z siedzibą w Gdańsku w wysokości 28,10 zł.

Na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej strony posiadały ruchomości nabyte w czasie trwania związku małżeńskiego a znajdujące się w domu położonym przy ul. U. 8 oraz stanowiące wyposażenie kancelarii prawniczej C. w G., prowadzonej przez A.P. objęte postanowieniem działowym.

Wartość wszystkich składników majątkowych objętych wspólnością ustawową małżeńską wynosi 722.141,077 zł.

W dniu 15 stycznia 2009 r. strony zawarły w Deutsche Bank PBC S.A umowę kredytu w rachunku bieżącym na kwotę 20 000 zł. Kredyt został spłacony w całości w dniu 4 maja 2011 r. Po dniu 15 czerwca 2010 r. uczestnik z majątku osobistego spłacił kwotę 16 448,13 zł. W trakcie trwania wspólności ustawowej małżeńskiej strony w dniu 14 marca 2008 r. zaciągnęły kredyt mieszkaniowy hipoteczny na kwotę 274 090CHF, którego zabezpieczeniem jest hipoteka na nieruchomości stron w G. przy ul. U. 8. W dniu 12 marca 2008 r. strony zawarły

umowę pożyczki Premium na kwotę 44 760CHF w Deutsche Bank PBC S.A. Spłat tych zobowiązań po dniu 15 czerwca 2010 r. dokonywał wyłącznie uczestnik. Po dniu 15 czerwca 2010 r. uczestnik dokonał spłaty rat z tytułu tego kredytu w łącznej kwocie 204 543,27 zł, zaś z tytułu tej pożyczki w łącznej kwocie 92 478,63 zł.

Obecna wysokość zadłużenia hipotecznego wynosi 207 851,68 CHF, co stanowi 812.723,13 zł (3,91 zł=1CHF); wartość więc - działki nr 750/1, położonej w G. przy ul. U. 8 zabudowanej budynkiem mieszkalnym przy uwzględnieniu wartości w/w kredytu hipotecznego na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej stron wynosi 119 799,93 zł (932 500 zł - 812 723,13 zł).

Na dzień 15 czerwca 2010 r. majątek wspólny stron obciążony był zobowiązaniami podatkowymi, z których do chwili orzekania uczestnik spłacił łącznie kwotę 31 655,36 zł. Przed zawarciem związku małżeńskiego z uczestnikiem wnioskodawczyni posiadała samochód osobowy Opel Cadet, który został sprzedany w trakcie trwania wspólności ustawowej małżeńskiej za kwotę 10 000 zł. co stanowiło jej nakład na majątek wspólny.

Uczestnik od sierpnia 2000 roku do dnia dzisiejszego jako osoba fizyczna prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Wykonuje również funkcję syndyka. A.P. jest także radcą prawnym. Od 2008 r. prowadzi kancelarię radcowską C. w G. Dochody z prowadzonej przez uczestnika działalności gospodarczej oraz z tytułu pełnienia funkcji zarządcy lub syndyka przeznaczane były na bieżące potrzeby rodziny, spłatę wspólnych zobowiązań i budowę domu przy ul. U. 8 , do którego strony wprowadziły się w 2002 r.

Na przełomie lipca i sierpnia 2010 r. uczestnik otworzył kancelarię radcy prawnego w [...]. Wówczas wynajął lokal, zatrudnił pierwszych pracowników. Spłat wszystkich zobowiązań wspólnych po dniu 15 czerwca 2010 r. uczestnik dokonywał samodzielnie, wnioskodawczyni nie partycypowała w spłacie jakichkolwiek zobowiązań.

Wnioskodawczyni w 2010 r. uzyskała dochód brutto w wysokości 7 235,99 zł. Pracowała zawodowo do 2005 r. Następnie pełniła funkcję Prezesa w spółce M., nie uzyskując z tego tytułu dochodów. Do czasu ustania wspólności

majątkowej małżeńskiej strony wspólnie prowadziły gospodarstwo domowe. Obecnie wnioskodawczyni otrzymuje tytułem alimentów od uczestnika kwotę 2 000 zł miesięcznie. Od czerwca 2014 r. uczestnik nie przekazuje na rzecz dzieci wnioskodawczyni kwot po 1000 zł miesięcznie. Wnioskodawczyni ma wyższe wykształcenie ekonomiczne. Obecnie ma na utrzymaniu córkę, która uczy się w liceum. Syn wnioskodawczyni ma 22 lata, mieszka w W. i utrzymuje się samodzielnie.

Wszystkie zobowiązania finansowe strony zaciągały wspólnie. Standard życia stron był na wysokim poziomie. Strony wraz z dziećmi wnioskodawczyni w czasie wakacji wyjeżdżały na dwutygodniowe zorganizowane zagraniczne wakacje, zaś w okresie zimowym na tydzień czasu. Strony wraz z dziećmi często stołowały się w restauracji. Wszyscy grali w tenisa, dzieci wnioskodawczyni dodatkowo pobierały prywatne lekcje tańca, angielskiego, nauki gry na fortepianie, stąd strony zakupiły pianino do domu.

Sąd Rejonowy wskazał, że w sprawie niesporny był skład i ostatecznie wartość majątku wspólnego stron objętego wspólnością ustawową małżeńską. Zauważył też, że bezsporna między stronami była wysokość kredytu, pozostająca do spłaty, a spłata którego została zabezpieczona hipoteką na zabudowanej nieruchomości, stanowiącej działkę nr 750/1, wynosząca 207 851,68 CHF.

Podkreślił, że z urzędu zwrócił się do wszystkich banków wskazanych przez wnioskodawczynię, jako te w których uczestnik mógłby mieć zgromadzone środki pieniężne. Odpowiedzi udzielane przez banki jednoznacznie wskazywały, bądź, że strony nigdy nie prowadziły rachunków w tych bankach, bądź, że rachunki bankowe zostały zamknięte kilka lat przed ustaniem wspólności ustawowej małżeńskiej stron, bądź, że na dzień 15 czerwca 2010 r. na poszczególnych rachunkach bankowych nie znajdowały się jakiekolwiek środki, bądź znajdowały się środki w wysokości wskazanej w postanowieniu.

Nie zgodził się ze stanowiskiem wnioskodawczyni, że wyznacznikiem co do wielkości posiadanych przez strony środków pieniężnych, uwzględnianych przy ustalaniu składu majątku wspólnego stron, winna być analiza obrotów środków pieniężnych na poszczególnych rachunkach. Jego zdaniem, argumentacja taka jest

nieuprawniona, tym bardziej, że wnioskodawczyni nie wykazała, aby jakiegokolwiek środki pieniężne zostały wypłacone przez uczestnika przed dniem ustania wspólności ustawowej małżeńskiej i przeznaczone na jego własne cele, nie związane z potrzebami rodziny. Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że strony w trakcie trwania wspólności ustawowej małżeńskiej wydatkowały znaczną ilość dochodów uzyskiwanych przez uczestnika. Zakupiły bowiem nieruchomość przy ul. C. w G. za kwotę 300 000 zł i między innymi dokonywały wpłat na podwyższenie kapitału spółki. Podkreślił, że nie bez znaczenia jest również fakt, iż strony żyły na wysokim poziomie. Zdaniem Sądu Rejonowego, fakty te uwiarygodniają tezę, że uzyskiwany przez uczestnika dochód przeznaczał on, na wspólne potrzeby rodziny oraz utrzymanie wspólnego majątku stron.

Podkreślił, że spłat wszystkich wspólnych zobowiązań obciążających obie strony po dniu 15 czerwca 2010 r. dokonywał wyłącznie uczestnik, co potwierdzały również zeznania wnioskodawczyni złożone na rozprawie w dniu 8 października 2013 r. Wyliczył, że uczestnik postępowania dokonał spłat wspólnych zobowiązań stron oraz nakładów i wydatków na utrzymanie majątku wspólnego w łącznej kwocie 626 351,54 zł, z czego wnioskodawczyni winna mu zwrócić kwotę 313 175,77 zł.

Sąd, jako niesporny fakt uznał, że wnioskodawczyni dokonała nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w kwocie 10 000 zł na skutek sprzedaży w 2000 r. samochodu osobowego marki Opel Kadet.

Mając na względzie, że łączna wartość składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego byłych małżonków wynosi kwotę 722 141,07 zł, dokonał podziału majątku wspólnego w sposób, wynikający z zaskarżonego postanowienia i w wyniku dokonanych ustaleń zasądził wnioskodawczyni dopłatę w kwocie 51 318,76 zł.

Sąd pierwszej instancji doszedł do wniosku, że wbrew stanowisku wnioskodawczyni, zasadnym było przyznanie na własność uczestnika także i udziałów w spółce M., gdyż przyznanie jej M.P., skutkowałoby dopłatą dla uczestnika w kwocie ponad 390 000 zł. na którą jej nie stać.

Na skutek apelacji obu stron, Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 7 lipca 2016 r. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

I. 1. w punkcie I A dodał ppkt „i” o następującej treści: wierzytelność z tytułu zwrotu udziału kapitałowego należącego do W. Poland spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w G.;

2. w punkcie IV ppkt a dodał, że uczestnicze postępowania M.P. dodatkowo przyznać składnik majątkowy opisany w punkcie I A ppkt „i”;
II. oddalił w pozostałym zakresie apelację wnioskodawczynie a apelację uczestnika postępowania oddalił w całości.

Sąd Okręgowy w całości podzielił ustalenia faktyczne i przyjął je za własne, wyrażając zapatrywanie, że zasadniczo w obu apelacjach skarżący ich nie kwestionowali. Odnosząc się do zarzutu zawartego w apelacji wnioskodawczynie dotyczącego zwrotu udziału kapitałowego należnego od spółki W. Poland sp. z o.o. sp. komandytowa, wskazał, że uczestnik postępowania na rozprawie apelacyjnej, jak również w pismach procesowych ostatecznie wnosił o przyznanie tego składnika na wyłączną własność wnioskodawczynie bez obowiązku spłat w tym zakresie. Skoro więc co do wartości tego udziału zainteresowani nie zgadzali się, a uczestnik w odpowiedzi na apelację zgodził się na ustalenie wartości tego prawa majątkowego wedle swobodnej oceny wnioskodawczynie, to należało go przyznać zgodnie z obopólnym wnioskiem bez oznaczenia jego wartości na rzecz wnioskodawczynie.

Pozostałych zarzutów powołanych w apelacji wnioskodawczynie Sąd Okręgowy nie uwzględnił, w tym zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. i art. 233 k.p.c.

Sąd Okręgowy podniósł, że na podstawie dopuszczonego dowodu z wydruku rachunku bankowego Deutsche Bank Polska SA i Banku Zachodniego WBK (k.1971) uczestnik zdołał wykazać, że wynagrodzenia otrzymane przez niego za pełnienie funkcji syndyka, zarządcy i nadzorcy w postępowaniach prowadzonych przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Gospodarczy zostały zużyte na potrzeby rodziny. Jego zdaniem, w tym zakresie wnioskodawczynie nie zdołała przedstawić żadnych

skutecznych dowodów przeciwnych, które pozwoliłyby na dokonanie odmiennej oceny, od tej dokonanej przez sąd pierwszej instancji.

Podniósł, że powoływanie się przez skarżącą na okoliczność roztrwonienia przez uczestnika majątku, wobec stwierdzonych na jego kontach w okresie trwania wspólności obrotów w kwocie około 8,5 miliona zł, jego zdaniem, nie zasługiwało na uwzględnienie, albowiem pojęcia pobranego wynagrodzenia i obrotów nie są tożsame. W związku z tym podkreślił, że uczestnik wykazał w jaki sposób następowały płatności, a nadto powołał się na znajdujące się w aktach zaświadczenia z Urzędu Skarbowego, które wskazują jak przedstawiały się dochody uczestników.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu naruszenia art. 278 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wskutek niedopuszczenia dowodu z opinii innego biegłego z dziedziny księgowości. Wskazał, że potrzeba powołania innego biegłego powinna zatem wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczasowej złożonej opinii (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1974 r., I CR 562/74, LEX nr 7607, z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 20/99, OSNAPiUS 2000, nr 22, poz. 807; z dnia 10 stycznia 2001 r., II CKN 639/99, LEX nr 53135). Przy czym, potrzebą taką nie może być przeświadczenie strony, że dalsze opinie pozwolą na udowodnienie korzystnej dla strony tezy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNAPiUS 2003, nr 7, poz. 182).

W skardze kasacyjnej opartej na podstawie naruszenia przepisów postępowania mogących mieć wpływ na wynik sprawy skarżąca zarzuciła naruszenie art. 378 § 1 w zw. z art. 328 § 2 i z art. 391 § 1 k.p.c. oraz z art. 13 § 2 k.p.c. przez nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji; art. 378 § 1 k.p.c., art. 380 k.p.c. i 381 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez nierozpoznanie zaskarżonych w trybie art. 380 k.p.c. postanowień dowodowych Sądu pierwszej instancji; art. 378 § 1 k.p.c. i 381 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c., 236 k.p.c. i art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. polegające na nierozpoznaniu wniosków dowodowych wnioskodawczynie zawartych w pkt III apelacji oraz w pismach procesowych wnioskodawczynie z dnia 12 lutego 2016 r. i 14 marca

2016 r. przez niewydanie stosownych postanowień w ich przedmiocie, a nadto niewyjaśnienie przyczyn niedopuszczenia wnioskowanych dowodów. Wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie trzeba zauważyć, że ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie w dniu 3 maja 2012 r., wprowadziła, jako zasadę procesu, system dyskrecjonalnej władzy sędziego. Przejawem tej zasady są zwłaszcza znowelizowane art. 217 § 2, 344 § 2, 493 § 1 i art. 503 § 1 k.p.c. oraz uchylenie przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Nowela ta ma jednak zastosowanie do postępowań wszczętych po jej wejściu w życie (art. 1 pkt 27 i art. 9 pkt 1 tej ustawy), gdy tymczasem wnioskodawczyni wystąpiła z wnioskiem o podział majątku dorobkowego w dniu 5 maja 2011 r., a zatem w sprawie miały zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego w poprzednim brzmieniu. Według mającego więc zastosowanie w sprawie art. 207 § 3 w poprzednim brzmieniu, stronę można było zobowiązać do złożenia w wyznaczonym terminie pisma procesowego, w którym jest obowiązana do powołania wszystkich twierdzeń zarzutów i dowodów, pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku dalszego postępowania. Skoro więc wnioskodawczyni nie miała już fachowego pełnomocnika w toku sprawy od dnia 24 kwietnia 2015 r., to dokonane na rozprawie w dniu 6 lipca 2015 r. wezwanie w tym trybie nie wywołało prekluzji dowodowej.

We wniosku o podział majątku dorobkowego powódka wystąpiła o objęcie podziałem środki pieniężne według stanu na dzień 15 czerwca 2010 r., zgromadzone w sześciu bankach, oraz o przeprowadzenie dowodu z wywiadów o wysokości środków zgromadzonych na wszystkich rachunkach prowadzonych dla A.P., zarówno jako osoby fizycznej, jak i w ramach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Po udzieleniu jej pełnomocnictwa przez uczestnika, sama starała się o te informacje i w oparciu o nie sporządziła zestawienie, z którego wynikało, że obroty uczestnika na kontach posiadanych przez niego w tych

bankach w okresie trwania wspólności ustawowej wyniosły kwotę 8 505 628,05 zł. Następnie, na rozprawie w dniu 4 czerwca 2013 r. strony zgodnie oświadczyły, że nie wnoszą o zwrócenie się do banków wskazanych we wniosku celem ustalenia stanu rachunków na dzień 15 czerwca 2010 r, a uczestnik oświadczył, iż nie wnosi zastrzeżeń do wskazanego przez wnioskodawczynię zestawienia.

W toku rozprawy w dniu 8 października 2013 r. wnioskodawczyni podniosła, że dowiedziała się, iż uczestnik posiadał rachunek w Noble Banku Oddział w Poznaniu (obecnie Geting Noble S.A.), ale bank nie chciał udzielić jej informacji o stanie tego rachunku. W związku z tym oświadczyła, „chciałabym, aby Sąd ustalił stan rachunku i uzyskał historię tego rachunku za okres małżeństwa na okoliczność ustalenia składu majątku wspólnego i obrotów jakie uczestnik osiągał, aby ustalić, czy uczestnik inwestował do spółek”.

Na rozprawie w dniu 26 listopada 2013 r., uczestnik oświadczył, że przekazał wnioskodawczyni upoważnienie do wglądu do kont w dalszych bankach: Suisse Credyt, Suisse S.A., Getin Noble Bank i Banku BPH S.A. a wnioskodawczyni oświadczyła, że nie otrzymała z nich odpowiedzi. W piśmie z dnia 3 marca 2015 r. uczestnik wniósł o oddalenie wniosku dowodowego wnioskodawczyni zawartego we wniosku o podział majątku dorobkowego o zwrócenie się przez Sąd o udzielenie informacji do wskazanych w nim banków, gdyż jest on bezprzedmiotowy, albowiem dobrowolnie przekazał wnioskodawczyni stosowne upoważnienia do uzyskania informacji z wszystkich banków (18), o które prosiła.

Na kolejnej rozprawie w dniu 24 kwietnia 2015 r. M.P. poinformowała Sąd, że w dniu 23 kwietnia 2015 r., adwokat J. G. wypowiedziała jej pełnomocnictwo i podniosła, iż nie dysponuje środkami finansowymi, aby zwrócić się do banków, do których uczestnik udzielił jej upoważnienia. Z kolei uczestnik zarzucił, że nie prowadził rachunku w tych bankach, oraz iż dobrowolnie przedkłada wszystkie dokumenty jakie oczekuje wnioskodawczyni. Na rozprawie tej Sąd postanowił zwrócić się do 19 banków o podanie, czy strony posiadały w nich rachunki, a jeśli tak, jaki był ich stan na dzień 15 czerwca 2010 r. oraz wskazanie, jeśli strony posiadały w tych bankach rachunki, kiedy zostały otwarte i zamknięte, w terminie 7 dni pod rygorem grzywny.

Przewodnicząca na rozprawie w dniu 12 maja 2015 r. przedstawiła stan sprawy, w tym dotychczas otrzymane odpowiedzi banków przedstawione na wezwanie Sądu. Następnie w piśmie z dnia 2 czerwca 2015 r. wnioskodawczyni podniosła, że informacje z banków PKO BP. S.A., Getin Noble Bank S.A. oraz Banku Zachodniego WBK S.A. są niepełne, niemniej nie zgłosiła w nim nowych wniosków dowodowych. Na rozprawie w dniu 3 czerwca 2015 r., Sąd postanowił zwrócić się ponownie do Deutsche Banku o uzupełnienie informacji co do kont stron i poinformował ING Bank Śląski, że żądane informacje dotyczą sprawy o podział majątku dorobkowego.

Na kolejnej rozprawie w dniu 6 lipca 2015 r., w ramach zreferowania stanu sprawy przewodnicząca stwierdziła, że brak jest odpowiedzi z ING Banku Śląskiego S.A., a wnioskodawczyni podtrzymała wniosek o uzyskanie informacji z tego banku. Z kolei uczestnik oświadczył na tym posiedzeniu, że od S. otrzymał wynikającą z faktur kwotę 494 000 zł netto; całość tej kwoty została wpłacona na rachunek w Deutsche Banku. Stwierdził też, że S. wypłacał mu kwotę netto, od której odejmował kwotę na podatek dochodowy i kwotę powiększał o podatek VAT, który musiał zapłacić - stąd pieniądze które otrzymał na rękę to kwota 494 000 zł minus podatek VAT. Sąd postanowił także wezwać wtedy wnioskodawczynię do złożenia ostatecznych wniosków dowodowych w terminie 7 dni pod rygorem ich pominięcia.

Na ostatniej rozprawie w dniu 13 sierpnia 2015 r. przewodnicząca doręczyła uczestnikowi odpis pisma wnioskodawczyni z dnia 7 sierpnia 2015 r., a wnioskodawczyni odpis pisma uczestnika z dnia 10 sierpnia 2015 r.; Sąd oddalił wnioski dowodowe wnioskodawczyni zgłoszone we wniosku o podział majątku dorobkowego z dnia 5 maja 2011 r. zawarte w pkt VI (o powołanie biegłego do spraw budownictwa celem ustalenia wysokości nakładów poczynionych przez wnioskodawczynię na nieruchomość zabudowaną budynkiem mieszkalnym) i w pkt VIII w zakresie pkt I ppkt 6 i 7 (o powołanie biegłego z zakresu księgowości celem ustalenia wartości udziałów spółek i wkładów W. sp. z o.o. oraz W. Poland sp. z o.o. Spółki Komandytowej).

Z przedstawionej analizy akt wynika, że Sąd Okręgowy nie dopuścił się więc, mającej wpływ na wynik sprawy obrazy art. 378 § 1 k.p.c., art. 380 k.p.c. i 381 k.p.c.

w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez nierozpoznanie zaskarżonych w trybie art. 380 k.p.c. postanowień dowodowych Sądu pierwszej instancji, a wskazanych w pkt IV apelacji. Po pierwsze, sama wnioskodawczyni zrezygnowała na rozprawie w dniu 4 czerwca 2013 r. z wniosku o zwrócenie się do wskazanych banków celem ustalenia stanu rachunków na dzień 15 czerwca 2010 r., w związku z otrzymaniem żądanych informacji na swój wniosek, a po wtóre Sąd Rejonowy na rozprawie w dniu 24 kwietnia 2015 r. dopuścił ten dowód i następnie go przeprowadził.

Inną jest natomiast kwestią, czy Sąd Rejonowy dokonał analizy danych wynikających z uzyskanych informacji z banków i tym samym, czy przy okazji nie dopuścił się obrazy art. 328 § 2 k.p.c., co zarzucała M.P. w swej apelacji. Ponieważ jednak, zgodnie z art. 382 k.p.c. sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału dowodowego zebranego w pierwszej i w drugiej instancji (w ramach przyjętej w kodeksie postępowania cywilnego konstrukcji apelacji pełnej), Sąd Okręgowy powinien był uzupełnić ten brak i nie mogła to być samoistna podstawa do uchylenia orzeczenia pierwszoinstancyjnego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Poza tym, wobec przyznania wnioskodawczyni przez Sąd Okręgowy wierzytelności z tytułu zwrotu udziału kapitałowego należącego do W. Poland sp. z o.o. spółki komandytowej, bez spłaty uczestnika prowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu księgowości na oszacowanie jego wartości, nie mogło mieć większego znaczenia dla rozpoznania sprawy.

Wnioskodawczyni w piśmie z dnia 12 lutego 2016 r., a następnie w piśmie z dnia 14 marca 2016 r. w związku z pismem uczestnika z dnia 27 stycznia 2016 r. i przedłożeniem przez niego kolejnych wyciągów z rachunków bankowych, podtrzymała stanowisko o ukryciu przez uczestnika części gotówki, która powinna być objęta podziałem majątku wspólnego stron i wniosła, aby Sąd Okręgowy na podstawie art. 248 § 1 k.p.c. wezwał uczestnika do przedłożenia do akt sprawy faktur związanych z prowadzeniem przez niego kancelarii radcowskiej oraz faktur „up”, wystawianych z tytułu wynagrodzeń w upadłościach obejmujących okres trwania wspólności majątkowej stron, oznaczonych powołanymi numerami, z których kwoty nie trafiły na rachunek uczestnika w Deutsche Banku (nr [...]) na

okoliczność weryfikacji sposobu płatności oznaczonego w tych fakturach, w szczególności zaś wykrycia nieznanych wnioskodawczyni rachunków bankowych i wykazanie, że znaczna część środków pieniężnych była pobierana przez uczestnika w gotówce i nie znajduje odzwierciedlenia w wyciągach bankowych stron oraz ze względu na ich wysokość nie mogła zostać zużyta na potrzeby rodziny.

Wnioskodawczyni uzasadniła także, dlaczego wniosek ten zgłasza dopiero na etapie postępowania apelacyjnego i dlaczego nie jest spóźniony w świetle unormowania zawartego w art. 381 k.p.c. Na rozprawie z dnia 23 lutego 2016 r. Sąd zezwolił wnioskodawczyni i uczestnikowi na dalszą wymianę pism procesowych, a na ostatniej rozprawie apelacyjnej w dniu 24 czerwca 2016 r. przeprowadził dowód z dokumentów zawartych na kartach 1980 - 1996, 1998 - 2059, 2061 - 2106, 2108 - 2115, 2117 - 2118, 212, 2`45 - 2148, 2149, 2150, 2151 - 2200, 2001 -2453, 2469 -2560 akt, nie wskazując tezy dowodowej, ani nie oznaczył ich rodzaju i nie odniósł się także do wniosków wnioskodawczyni zgłoszonych w toku postępowania apelacyjnego.

Niewątpliwie zatem, Sąd Okręgowy nie rozpoznał wniosków dowodowych zgłoszonych w pkt III apelacji, a przede wszystkim wniosku zgłoszonego w pismach procesowych z dnia 12 lutego 2016 r. i z dnia 14 marca 2016 r. o wezwanie uczestnika do przedłożenia konkretnych faktur, z których ewentualnie mogło wynikać, gdzie także uczestnik gromadził środki pieniężne.

W judykaturze trafnie przyjęto, że niewydanie formalnych postanowień o dopuszczeniu lub odmowie dopuszczenia określonych środków dowodowych (art. 236 k.p.c.) można by uznać za uchybienie niemające istotnego wpływu na rozstrzygnięcie sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), ale jedynie w sytuacji, w której sąd w sposób dostatecznie pewny określi materiał dowodowy mogący stanowić podstawę merytorycznego orzekania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2007 r., III CSK 368/06, LEX nr 277293). Pominięcie wnioskowanego w postępowaniu apelacyjnym dowodu bez ustosunkowania się sądu do tego wniosku stanowi naruszenie przepisu art. 381 k.p.c. i zwykle uzasadnia

uwzględnienie skargi kasacyjnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 1997 r., II UKN 56/97, OSNP 1998, nr 3, poz. 96).

Obraza przez Sąd Okręgowy art. 248 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z 13 § 2 k.p.c. w okolicznościach sprawy według oceny Sądu Najwyższego, mogła mieć wpływ na wynik sprawy. Niesporne było, że strony wybudowały dom w niedługim czasie po zawarciu przez nich związku małżeńskiego (w latach 2000 - 2002) o wartości na dzień ustania wspólności majątkowej 932 500 zł. Według samego stanowiska uczestnika wyrażonego w piśmie z dnia 27 stycznia 2016 r, jego przychody w latach 1999 - 2010 kształtowały się na bardzo wysokim poziomie i wyniosły 4 268 275 zł.

Dodać należy, że w roku 2008 byli małżonkowie zaciągali duże kredyty we frankach szwajcarskich w kwotach 274 448,13 CHF i 44 760 CHF, obciążając nieruchomość budynkową hipoteką, z powodu której zabudowana wspólnym budynkiem mieszkalnym działka 750/1 uznana została przez Sądy *meriti*, że ma wartość 119 799,93 zł. Rodzi się więc pytanie, czy i na co zostały zużyte i te środki oraz, czy uczestnik jednak nie ukrył przed wnioskodawczynią części zasobów pieniężnych. Zachodzi więc prawdopodobieństwo, że środki którymi dysponował uczestnik zostały ulokowane w innych bankach i w tym zakresie wnioskodawczyni nie miała wiadomości. Zasadny był więc wniosek wnioskodawczyni, złożony na podstawie art. 248 § 1 k.p.c. Jego uwzględnienie i przeprowadzenie mogło prowadzić do wykrycia w końcu banku, na którym były ulokowane przez uczestnika w dniu 15 czerwca 2010 r. środki wchodzące w skład majątku wspólnego.

Nie można także odeprzeć zarzutu naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 378 § 1, art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Wprawdzie wady uzasadnienia mogą stanowić uzasadnioną podstawę kasacyjną tylko wtedy, gdy uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. powołane w skardze kasacyjnej wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, LEX nr 78271 i z dnia 6 sierpnia 2015 r., V CSK 671 /14, LEX nr 1793716), niemniej uzasadnienie zaskarżonego postanowienia zawiera tego rodzaju braki. Trzeba zgodzić się ze skarżącą, że nie można skontrolować wyводу prawnego,

którego w uzasadnieniu brak. Wyrażony w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji, oznacza nakaz wzięcia pod uwagę, rozważenia i oceny wszystkich podniesionych zarzutów, które mogły wywrzeć wpływ na wynik sprawy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2011 r., V CSK 349/10, LEX nr 864034). Uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji, ze względu na jego zakres i funkcje, określone przepisem art. 378 k.p.c., powinno odnosić się także do odpowiednich zarzutów zawartych w apelacji i do innych kwestii, które sąd drugiej instancji powinien uwzględnić z urzędu (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2016 r., I CSK 146/15, LEX nr 204 5334).

Trafnie w skardze kasacyjnej podniesiono, że stosownie do art. 382 k.p.c. także sąd drugiej instancji jest zobligowany do przeprowadzenia postępowania rozpoznawczego, tym bardziej w sprawie działowej, skoro art. 684 w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. obliguje sąd do ustalenia składu i wartości majątku ulegającego podziałowi. Oczywiście w obydwu uzasadnieniach Sądy *meriti* błędnie przyjęły, że zainteresowani nie kwestionują składu majątku wspólnego i jego wartości, gdy tymczasem istotą sporu była kwestia, czy uczestnik ukrył i gdzie część środków pieniężnych należących do majątku wspólnego.

Zakres stosowania art. 328 § 2 przez odesłanie unormowane w art. 391 § 1 k.p.c. w postępowaniu przed sądem drugiej instancji jest uzależniony od treści wydanego orzeczenia, przebiegu postępowania apelacyjnego, a także od działań procesowych podjętych przez sąd odwoławczy dyktowanych rodzajem zarzutów apelacyjnych oraz limitowanych granicami wniosków apelacji (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 kwietnia 2016 r., I CSK 278/15, LEX nr 2021936 i z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12, LEX nr 1229815). W sprawie Sąd Apelacyjny wydał orzeczenie reformatoryjne; w takim wypadku powinien był na nowo (czego nie uczynił) dokonać kompleksowych własnych ustaleń faktycznych, oceny całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, ze wskazaniem dowodów na jakich się oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności, oraz wyjaśnić podstawę prawną wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (por. np. uzasadnienie zasady prawnej z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, nr 7-8, poz. 124 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CSK 107/15, LEX nr 1962538).

W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia zabrakło jakiejkolwiek oceny zebranego w sprawie materiału procesowego w zakresie spornej kwestii, czy możliwe było wydatkowanie w sposób racjonalny, nawet przy przyjętym poziomie życia rodziny, tak dużych środków zarobionych przez uczestnika, czy też część z nich, nawet jeśli nie wpłynęła na nieznane wnioskodawczyni konto bankowe, nie została roztrwoniona przez A. P., ze szkodą dla M.P., co podnosiła skarżąca. Sąd Apelacyjny, choć przeprowadził w tej materii obszerne postępowanie dowodowe, nie dokonał analizy pod tym kątem żadnego dokumentu.

W związku z tym zarzutem należy zauważyć, że podział majątku wspólnego obejmuje tylko takie przedmioty majątkowe, które były składnikami majątku wspólnego w chwili ustania wspólności majątkowej małżeńskiej i które istnieją w chwili dokonania podziału. Jeżeli natomiast pewne składniki zostały bezprawnie zużyte lub roztrwonione przez jednego z małżonków, to ich rozliczenie może nastąpić na skonkretyzowane żądanie (kwotowo) poszkodowanego małżonka. Zarówno wysokość szkody jak i pozostałe przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej winien wykazać zainteresowany (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 1964 r., III CR 294/64, OSNCP 1965, nr 7-8, poz. 130, z dnia 17 września 1999 r., I CKN 379/98, OSNC 2000, nr 3, poz. 59 i z dnia 27 czerwca 2003 r., IV CKN 291/01).

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

kc

jw